

Proč bych si přál, aby byl každý politicky vzdělán aneb O nedokonalosti demokracie a škodlivosti perfekcionismu

Česko je zemí s nízkou mírou důvěry ve volená shromáždění. Místní zastupitelstva se sice těší poměrně vysoké a stabilní důvěře, ovšem důvěra v národní parlament, nejdůležitější politickou instituci v zemi, je dlouhodobě nebezpečně nízká. Nízká důvěryhodnost volených institucí nepochybně snižuje motivaci občanů ucházet se o volené funkce.

Ochota zapojovat se do politické či veřejné činnosti byla od počátku polistopadového vývoje nízká a zdá se, že situace se moc nemění. Dokonce i samotné pojmy aktivismus či angažovanost byly (a stále jsou) zatíženy určitou pachutí, ve které stále cítíme komunistické dědictví, jež veřejnému angažmá dává nálepku jakési nesamozřejmosti, anebo dokonce extravagance či podezřelosti. Ještě i třicet let po pádu komunismu můžeme být svědky toho, kdy jinak aktivní a sebevědomí občané o sobě neopomenou poznamenat, že „rozhodně nejsou žádní aktivisté“.

I když na úrovni obecní samosprávy mají lidé k politické moci podstatně blíže, není pravda, že se Češi více politicky angažují ve své obci. Ve třech námi zkoumaných městech, které vykazovaly četné znaky dobrého vládnutí (Černošice, Semily, Hrádek nad Nisou) uvažovalo na konci roku 2014 o kandidatuře do obecního zastupitelstva pouhých 9 procent občanů, což je úroveň srovnatelná s celorepublikovou ochotou podílet se (i jen příležitostně) na činnosti politické strany. Ta se dlouhodobě pohybuje v jednotkách procent. Tato čísla však nemohou překvapit. Kdo by na sebe dobrovolně bral stigma politické funkce a háv nedůvěryhodnosti? Snad jen ten, komu takové postavení nevadí.

V letech 2015 a 2016 jsme ve třech „příkladných“ městech provedli 18 hloubkových rozhovorů s místními zastupiteli. Zdá se, že i na místní úrovni představuje politické angažmá jistou formu sociálního vyloučení. Snad nejpregnantněji to vyjádřil jeden ze zastupitelů Černošic, když přiznal, že v místní politice si člověk „udělá hrozně nepřátel.“ Začarovaný kruh nedůvěry se tak uzavírá. Politika odrazuje ty důvěryhodné či je nutí se adaptovat pomocí obranného mechanismu zcyničtění. Stigmatizaci lépe snášejí ti, kteří o veřejné uznání svou politickou činností ani neusilují. Ve větší míře pak politika láká lidi nedůvěryhodné, kteří jsou často pro výkon veřejné moci kompetenčně i morálně nezpůsobilí. To pouze posiluje usazenou kulturní strukturu z období komunismu o negativní selekci politických elit; sice že do politiky vstupují lidé, kteří jsou buď neschopní, nebo „všeho schopní“, případně obojí. Dynamika této negativní selekce tak opět oslabuje efektivitu veřejných institucí. Jeden z dlouhodobě úspěšných starostů v jednom z námi zkoumaných případů dobrého vládnutí pojmenoval příčiny, důsledky i východiska vysoké míry stigmatizace politiky velmi jasně: „*Já si myslím, že lidi jdou do politiky ze tří možných důvodů. Buď tam jdou, protože jim dělá dobře ta moc, nebo tam jdou dělat byznys, anebo tam jdou, protože chtějí dělat nějakou prospěšnou věc. A problém vidím v tom, že ty, který mají moc, tak ji tam prostě mají a jsou s tím spokojení. Ty lidi, který tam jdou kvůli prachům, tak si je tam prostě taky někde nakradou a jsou spokojení, a ty, který tam jdou pro dobrý pocit, tak ho tam bohužel nedostávají, protože slyší hlavně tu kritiku, a proto odcházej, takže zkrátka: jestli chceme mít lepší politiky, musíme je chválit.*“

Stigmatizace politické činnosti jistě není jedinou příčinou nízké ochoty občanů ucházet se o volené funkce. Svou roli hraje také představa o tom, k čemu a jak mají volené funkce sloužit nebo časové možnosti či kompetence na straně občanů. Před komunálními volbami v roce 2014 jsem se při rekrutování občanů na volební kandidátku setkával se třemi zajímavými typy odmítavých reakcí. A je důležité zdůraznit, že jsem primárně oslovoval příznivce politické platformy, kterou jsem v té době reprezentoval. Tito lidé bez výjimky patřili mezi komunikačně kompetentní a v místní komunitě aktivní občany. Pracovně jsem tyto tři typy odmítavých reakcí nazval následovně: 1) „nechci s kůží na trh“, 2) „nesouhlasím se vším, co děláte“, 3) „nemohu tomu dát vše.“

Typ „nechci s kůží na trh“ byl v rámci mé zkušenosti pravděpodobně nejčastější. Pro jistou část občanů představovala myšlenka, že by (možná) museli veřejně zdůvodňovat své politické postoje, tak výrazné narušení jejich osobního komfortu a životní pohody, že nabídku na (byť nevolitelné) místo na kandidátce nebyli sto akceptovat. Takové narušení může být pochopitelně způsobeno mnoha různými zábranami emocionální či kognitivní povahy. Svoji roli zřejmě stále hraje komunistické dědictví spočívající v kolonizaci veřejné sféry a všeobecná stigmatizace veřejné angažovanosti. Vyloučit se jistě nedá ani negativní osobní zkušenost s nehostinností veřejné sféry jako takové.

Druhý typ „nesouhlasím se vším, co děláte“ představuje zajímavý mix perfekcionismu na straně jedné a naivismu na straně druhé. Tato reakce předpokládá vysokou míru individuálního ztotožnění s konkrétní politickou platformou (jak z hlediska politického programu, tak z hlediska dosažených cílů i jejich konkrétních představitelů), jež byla vnímána jako nutná podmínka pro otevřené deklarování politické podpory. Je možné konstatovat, že ve svobodné společnosti je taková míra shody většinou mimo možnosti reálné politiky. Tento typ je posilován utopickým naivismem v pojmání veřejného zájmu jakožto harmonie zájmů a přehlíží nevyhnutelnost zájmové plurality liberální společnosti. Nedoceňuje proto klíčovou roli kompromisů při zvládání sociálních konfliktů, stejně tak nereflektuje nevyhnutelnost politických přehmatů či přítomnost nezamýšlených důsledků při „hledání“ veřejného zájmu. Tento typ se navíc mýl s étosem daného politického hnutí, který nespočíval v souznění nad konkrétními cíli veřejné politiky, ale ve sdíleném přesvědčení, že politika by měla být *veřejnou službou*, a že veřejný zájem by měl být prosazován pomocí věcného přesvědčování.

Konečně také třetí typ „nemohu tomu dát vše“ rovněž představuje zajímavý amalgam naivního utopismu i perfekcionismu, který vychází z předpokladu vysoké míry profesionalizace místní politiky. Je třeba říci, že taková očekávání jsou mimo rámec ekonomických možností většiny místních českých samospráv. Konec konců všude v Evropě jsou místní samosprávy taženy volnočasovým „politickým“ dobrovolnictvím. V Česku se týká profesionalizace deseti procent místních zastupitelů (což je evropský nadprůměr). Na počátku nového tisíciletí bylo v Evropě v průměru profesionalizováno pět procent místních zastupitelských mandátů. Bez dobrovolného a „laického“ politického angažmá by bylo udržení mnoha místních samospráv v Česku (i jinde v Evropě) nemyslitelné.

Idea o dokonalosti demokracie je nebezpečná. Pokud občané očekávají, že instituce budou fungovat bezchybně, budou zklamáni. Ve jménu dokonalosti se pak odvrátí od svých institucí, které jim pak těžko mohou složit, nýbrž se na oplátku obrátí proti svým občanům. Přitažlivost liberální demokracie nespočívá v její dokonalosti, ale v otevřenosti chyby přiznávat a napravovat. Proto bych si přál, aby u nás byl každý dostatečně politicky vzdělán, abychom dokázali ocenit dokonalou nedokonalost smířlivého vládnutí.

Prof. PhDr. Karel B. Müller, Ph.D. – politolog a garant studijního programu „[Politologie a mezinárodní vztahy](#)“ (Bc.) a „[Politologie](#)“ (Mgr.) na CEVRO Institutu. Věnuje se otázkám občanské společnosti, demokracie, veřejné sféry, politické kultury, lobbyingu a evropské identity, je aktivní v neziskovém sektoru a v komunální politice.

Vysoká škola CEVRO Institut je soukromou vysokou školou práva, politologie, mezinárodních vztahů, ekonomie a bezpečnostních studií. Na českém vysokoškolském trhu působí již více než čtrnáct let. Studentům z více než 30 zemí světa nabízí prestižní vzdělání, individuální přístup a špičkové vyučující. Vybrat si lze z [bakalářských, magisterských i postgraduálních programů](#). Přednáší zde elitní profesori i experti přicházející z praxe justice, veřejné správy a byznysu.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Růst cen v rakouských lyžařských regionech: proč se Alpy neřídí logikou běžného rezidenčního trhu](#)
- [Význam specializovaného vzdělávání v oblasti obchodního práva v době rostoucí regulační náročnosti podnikání](#)
- [Prémiový rezidenční komplex Bakers Court přináší na realitní trh komfortní bydlení s 5* službami](#)
- [ESG Simple jako praktická opora pro ESG reporting malých a středních podniků](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [V lednu přišel šok. Ze seznamu zmizely tisíce soudních překladatelů](#)
- [Koupě nemovitosti v Rakousku: vedlejší náklady v praxi](#)
- [Legal Innovation Day 2026: Praktické využití umělé inteligence v právní praxi](#)

- [Prémiový rezidenční komplex Bakers Court přináší na realitní trh komfortní bydlení s 5* službami](#)
- [Festival jako prestižní teambuilding](#)
- [Spojení Generali České a Právní ochrany D.A.S. přináší první výhodu: navýšení pojistného limitu na 5 milionů](#)